

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПСИХОЛОГІВ У КОНТЕКСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ПРАКТИКИ

Руслана Чип,

викладач кафедри психології розвитку та консультування

Галина Гончаровська,

викладач кафедри психології розвитку та консультування

Оксана Кормило,

доцент кафедри психології розвитку та консультування

Проблематика підготовки майбутніх психологів до професійної діяльності представлена в науковій психологічній літературі загальнотеоретичними та прикладними дослідженнями. Аналіз наукових джерел психолого-педагогічної літератури свідчить про багатогранність підходів, спрямованих на вивчення психологічних аспектів підготовки майбутніх фахівців.

У підготовці психологів-практиків важливо робити акцент на прикладному характері одержаних знань, адже специфіка професійної діяльності психолога потребує вміння застосовувати знання на практиці, професійної компетентності і відповідальності. Формування необхідних практичних умінь і навичок забезпечується через організацію практики, яка є найважливішою ланкою в системі підготовки фахівця [3].

З огляду на це, важливою умовою реалізації потенціалу особистості майбутнього фахівця є організація та проведення психологічних практик, в процесі проходження яких студент усвідомлює і реально оцінює рівень підготовки та спроможність працювати у тій чи іншій сфері [3].

Варто акцентувати увагу на потребі підготовки практично орієнтованих психологів, спрямованих не лише на оволодіння глибокими теоретичними знаннями та засвоєння новітніх технологій, але які проявляють бажання і прагнення набуття практичних навичок, їх апробації в процесі психологічної практики.

Психологічна практика є найбільш відповідальним етапом підготовки майбутніх психологів, адже дає можливість студентам перевірити засвоєні теоретичні знання, набуті уміння і навички, реалізуючи їх у конкретних видах діяльності, а також переконатись у правильному виборі професії.

Психологічна реабілітаційна практика – це процес багатогранний, широкомасштабний і обумовлений специфічними особливостями того чи іншого закладу (бази практики). Тому, при ознайомленні студентів із переліком баз практики та специфікою кожної із них, існує право вибору з метою

повноцінного застосування теоретичних знань в практичній діяльності та використання результатів діагностичного обстеження у наукових роботах. Окрім цього, практика у різних закладах та безпосередній контакт з окремими категоріями дітей, підлітків та дорослих дає можливість студентам перевірити свою особистісну і професійну готовність до роботи з ними. Варто зауважити, що неодноразово трапляються випадки, коли випробування реабілітаційною практикою дає вичерпну відповідь студенту про його здатність і бажання працювати в тій чи іншій сфері професійної діяльності.

Мета реабілітації реалізується завдяки забезпеченню наступних завдань: активізація пізнавальної потреби дітей (розвиток усіх психічних процесів: уява, пам'ять, мислення, сприймання); розвиток мотиваційного компоненту особистості; формування вміння до спроможності відволікатись від власних емоційних переживань і сприйняти емоційний стан іншої людини; розвиток емоційно-вольової регуляції, що проявляється у поведінці; розкриття індивідуальних особистісних та творчих здібностей; розвиток рухової сфери та сенсорних функцій; розширення і уточнення уявлень про навколишнє середовище; корекція мовленнєвого розвитку; навчання самостійності та навичкам самообслуговування [2].

Передбачається, що реалізація плану реабілітації сприятиме налагодженню психологічного контакту дитини з оточуючими, сприятиме її самопізнанню та самовихованню, активізує та стимулює пізнавальну діяльність та забезпечить розвиток емоційно-вольової сфери, дрібної моторики рук, навчання комунікативної та невербальної поведінки, навичок співпраці дитини з однолітками та батьками [1].

Мета психологічної реабілітаційної практики полягає в узагальненні, закріпленні та поглибленні теоретичних знань, передбачає набуття та удосконалення практичних умінь та навичок, необхідних для проведення комплексної психологічної діагностики, корекції, консультування та побудови реабілітаційної програми для обстежуваних; формування готовності майбутніх психологів до здійснення психологічного супроводу, спрямованого на активізацію ресурсів і можливостей дітей з вадами психічного і фізичного розвитку, забезпечення ефективності процесу адаптації в умовах соціально-психологічних реабілітаційних центрів [4].

Відповідно до навчального плану підготовки бакалаврів за ОП «Психологія», Положення про організацію та проведення практик ТНПУ студенти четвертого курсу факультету педагогіки і психології (психолого-педагогічного відділення) проходять психологічну реабілітаційну практику у закладах міста та області під керівництвом методистів кафедри психології розвитку та консультування.

На настановчій конференції студенти ознайомлюються із вимогами щодо проходження практики, видами роботи, передбаченими програмою практики, методичними рекомендаціями; переліком відповідної документації, в якій контролюється відвідування студентів, фіксується виконання та перелік проведених занять, аналіз відвіданих занять. Проводиться інструктаж з техніки безпеки під час проходження практики.

До початку практики студенти отримують консультацію методистів щодо проходження психологічної реабілітаційної практики та оформлення необхідної документації (індивідуальний план практики, щоденник, журнал, зразки протоколів проведеного комплексного діагностичного обстеження, конспекти проведених заходів, проєкт індивідуальної реабілітаційної програми, звіт). Заключним етапом психологічної реабілітаційної практики є проведення підсумкової конференції.

Для проходження психологічної реабілітаційної практики залучаються бази, з якими підписані угоди про проходження практики. Різноманітність і специфіка цих закладів забезпечують повноцінне виконання завдань, передбачених програмою практики. Серед таких закладів: Тернопільський обласний центр соціально-психологічної допомоги «Родина», Тернопільська обласна громадська організація «Центр сприяння дітям з синдромом Дауна «Бєбіко», Комунальний заклад Центр комплексної реабілітації для дітей з інвалідністю «Без обмежень», КНП «ТМДКЛ» Центр медичної реабілітації та паліативної допомоги, Тернопільська спеціальна школа Тернопільської обласної ради. Вибір баз психологічної реабілітаційної практики дає змогу студентам застосувати набуті в процесі навчання уміння і навички, випробувати себе у ролі психолога і перевірити свою готовність до роботи з різними категоріями дітей та підлітків.

Теоретичною складовою підготовки до даного виду практики є вивчення студентами низки дисциплін: «Основи дефектології», «Патопсихологія», «Психологічний супровід дітей з функціональними обмеженнями», «Патопсихологічна діагностика відхилень у розвитку дітей», «Психолого-педагогічне консультування в реабілітаційних центрах». Змістовий матеріал згаданих курсів уможливорює розкриття суті психологічної реабілітації, що полягає у вмінні надати допомогу учасникам навчально-виховного процесу, які перебувають у кризовій ситуації, перенесли психічні травми, стреси, важкі хвороби з метою адаптації до нових умов життя. Під реабілітацією розуміється системний, цілеспрямований процес їх повернення, включення, реінтеграції у суспільство (сім'ю, школу, клас, колектив), який сприяє повноцінному функціонуванню соціального суб'єкта.

Проходження психологічної реабілітаційної практики передбачає виконання таких завдань: дослідження загальних показників психічного розвитку (діагностика рівня розвитку уваги, сенсорно-моторної сфери, наочно-дійового мислення у дошкільнят; діагностика уваги, темпу сенсорно-моторних реакцій і стану працездатності у дітей шкільного віку; дослідження пам'яті, вербального та невербального інтелекту); вивчення інтегративних показників розвитку особистості обстежуваного (спрямованість особистості, рівень домагань, особливості емоційно-вольової сфери); аналіз показників соціально-психологічної інтеграції у суспільстві (ставлення до колективу; ставлення до різних видів діяльності; діагностика комунікативних здібностей; оцінка стосунків в сім'ї); аналіз та інтерпретація отриманих даних, визначення видів психологічної допомоги та розробка індивідуальної реабілітаційної програми.

Таким чином, у процесі проходження психологічної реабілітаційної практики студенти усвідомлюють, що професійне самовизначення – це не лише вибір конкретної професії, але часто і вибір усього життя. Отож, обираючи професію, юнаки і дівчата вибирають дещо важливіше – те, що дана професія дає їм для повнішого відчуття сенсу свого життя, внаслідок чого у них формується своєрідна внутрішня позиція.

Список використаних джерел

1. Гончаровська Г.Ф., Кормило О.М., Чіп Р.С. Особливості психологічної підтримки батьків та дітей з особливими освітніми потребами в процесі реабілітації. Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат: матеріали II Всеукраїнської міждисциплінарної наук.-практ. конференції з міжнародною участю (м. Тернопіль, 20 жовтня 2022 р.) Тернопіль, 2022. С. 47 – 50.
2. Рібцун Ю. В. Корекційно-розвиткова складова у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Освіта осіб з особливими потребами: виклики сьогодення : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 21 черв. 2018 р. Київ : ТОВ «Задруга», 2018. С. 83–87
3. Система практик у професійній підготовці психологів. Навчально-методичний посібник. Вид. 2-ге, випр. і доп. /за заг. ред. Г.К. Радчук. Тернопіль: ТНПУ, 2019. 417с.
4. Чіп Р.С., Кормило О.М., Гончаровська Г.Ф. Практична підготовка майбутніх психологів у процесі психологічної реабілітаційної практики.
5. Теоретичні та практичні аспекти підготовки психологів у закладах вищої освіти : матеріали II Міжнародного науково-практичного вебінару (м. Київ, 24 лютого 2022 р.), Київ, 2022. С. 88 – 90.